

Vladimir Nabokov – Lolita

Literární druh:

epika

Literární žánr:

psychologický román

Obsah

Zpověď a žádost o rozhrěšení 35ti letého francouzského spisovatele Humberta Humberta z vězení, kvůli společensky nepřijatelné a neakceptovatelné lásce k 12ti leté Dolores, kterou nazývá Lolitou.

Děj

Kniha je rozdělena na dvě části:

1. ČÁST

Francouzský spisovatel Humbert Humbert popisuje v cele svůj životní příběh poznamenaný posedlostí malými děvčátky ve věku 10 – 14 let. Sám přiznává, že se za tuto úchytku styděl, ale nikdy ji nebyl schopen úplně potlačit.

Jeho příběh začíná již v dětství, kdy se zamiloval do mladé dívky jménem Annabel, která ale následně zemřela na tyfus. Tuto událost si sebou hlavní hrdina nese po celý život a snaží se proto Annabel hledat v každé dívce, aby ji mohl získat zpátky. V dospělosti prožije krátkodobý vztah s prostitutkou, ale ani ten ho nedokáže naplnit. S vědomím toho, že dřív nebo později bude muset svůj život dát do jistých kolejí, se ožení s krásnou Valerií. Po čase ale začne uvadat i tento vztah, protože čím je Valerie starší a čím blíže ji Humbert poznává, zjišťuje, že je velmi vzdálená představě malých děvčátek, které on sám nazýval nymfíčkami. V důsledku Humbertova chování si Valerii najde milence, ruského taxikáře. Manželství proto končí rozvodem. Valerie později umírá při porodu.

„Zpočátku jsme si s Annabel povídali o nejobyčejnějších věcech. Zčistajasna jsme se do sebe šíleně, neohrabaně, bezostyšně, mučivě zamilovali – měl bych dodat beznadějně, neboť ta pomatenost naší vájemné posedlosti se dala zmírnit jedině tím, že budeme doslova vysávat a vstřebávat každíčkou částičku duše i těla toho druhého.“

V roce 1947 se Humbert vydává do New Yorku kvůli literárně teoretické práci. V obklopení nymfíček, které jsou jemu samotnému nepřístupné, se nakonec dostává do senatoria. Ani tam se ovšem ze své posedlosti nedokáže vyléčit. Nakonec dostane od známého nabídku ubytování u 30ti leté vdovy Charlotte Hazeové v městečku Ramsdale. Při prohlídce domu se zprvu zdráhá nabídku přijmout, když však na zahradě spatří Charlottinu dvanáctiletou dceru Lolitu (Dolores), vzhledově téměř totožnou se zemřelou Annabel, jeho volba je jasná.

„Je nesmírně těžké vyjádřit s náležitou silou ten záblesk, to rozechvění, nával vroucího poznání. V tom sluncem prozářeném mžiku, kdy můj pohled sklouznul na klečící holčičku (její oči mrkaly přes tmavé brýle – malý Herr Doktor, který mě měl vyléčit ze všech neduhů), když jsem kolem ní prošel přestrojený za dospělého (skvělý, výstavní, statný mužský krasavec, hvězda stříbrného

plátna!), stačilo vakuem mé duše nasát každičký detail jejího planoucího půvabu, a ty jsem pak srovnával s rysy své mrtvé nevěsty.“

Humbert se do malé Lolity okamžitě zamiluje a propadne jejímu kouzlu. Svou náklonnost však musí přísně tajit. Snaží se získat její přízeň, avšak Lolita mu věnuje jen nepatrnou pozornost. V průběhu svého pobytu si začne psát deník, popisující zážitky s Lolitou a ošklivé nadávky na matku Charlotte, který pečlivě uzamyká v zásuvce psacího stolu u sebe v pokoji.

„Doličným předmětem číslo dvě je kapesní deníček vázaný v černé koženice a se zlatě vytištěným letopočtem, en escalier, v levém horním rohu. Vybavuji si tu věčičku tak přesně proto, že jsem ho psal kafticky dvakrát. Nejprve jsem si poznamenával každý záznam tužkou (s častým gumováním a opravami) na listech velkého trhacího bloku, a potom jsem to všechno srozumitelnými zkratkami přepisoval svým nejdrobnějším, nejd'ábelštějším rukopisem do té černé knížečky, o níž byla právě řeč.“

Charlotta má s Lolitou špatný vztah a kvůli své narůstající náklonnosti k Humbertovi by se jí nejraději zbavila na delší dobu. Proto padne návrh poslat Dolores na pobyt v letním táboře, který by ji měl zároveň naučit lepším mravům. Humbert je z tohoto rozhodnutí zděšený a snaží se Charlottě tento nápad všemožně vymlouvat. Ta ho nakonec zaskočí milostným dopisem, ve kterém mu vyznává svou lásku a ve kterém mu nařizuje, ať okamžitě odjede, pokud ji není schopen milovat. Humbert se nakonec vzhledem ke skutečnostem rozhodne s Lolitinou matkou oženit, aby mohl i nadále zůstat v blízkosti Lolity a zároveň se stát jejím nevlastní otcem.

„Po chvíli jsem dopis zničil a vrátil se do svého pokoje: přemítal jsem, pročesával rukou vlasy, upravoval své purpurové roucho, sténal přes zaťaté zuby, a tu najednou – Najednou, pánové porotci, jsem cítil, jak se nade mnou rozednívá úšklebek jako vystřižený z Dostojevského (stejným šklebem, který zkřivil má ústa), jako vzdálené a strašné slunce. Představil jsem si (v podmínkách nové a dokonalé viditelnosti) všechnu případnou něhu, jíž by manžel její matky byl schopen svoji Lolitu zahrnout.“

Charlotta bere po svatbě rodinný život plně do svých rukou. Nově zařizuje dům a plánuje společnou budoucnost. Charlotta, povzbuzena Humbertovou náklonností, chce Lolitu poslat do internátní školy. Tuto skutečnost není Humbert schopen unést, proto začne přemýšlet o možnostech, jak svou manželku sprovodit ze světa. Jednoho dne však objeví Charlotta Humbertův deník a přečte si všechny zápisky o ní i její dceři. Je zdrcena a chce všechno vynést na povrch, když však nese dopisy do schránky, srazí ji na ulici auto a ona následně umírá.

„Za okamžik se objevili na scéně tři lékaři a Farlowovi a vzali situaci do vlastních rukou. Vdovec, člověk výjimečného sebeovládání, ani neronil slzy, ani si nerval vlasy. Trochu zavrával, to ano, ale otevřel ústa jen proto, aby podal takové informace nebo vydal takové příkazy nezbytné k identifikaci, ohledání a odvozu mrtvé, jejíž temeno se proměnilo v kaši z kostí, mozku, bronzové kšticce a krve.“

Humbertovi se najednou otevírají nové možnosti. Rozhodne se vyzvednout Lolitu z letního tábora a namluví jí, že její matka je v nemocnici. Z obav, že by sousedé mohli pojmout určité podezření se však navrací zpět do Ramsdale, ale odjede do hotelu. Tam se Humbert setkává se zvláštním mužem. Později se dozvídáme, že jeho jméno je Clire Quilty. Večer podá Humbert Lolitě prášky na spaní s představou, že jakmile upadne do sladkého spánku, zneužije ji. Tyto prášky však na Lolitu nepůsobí a překvapivě je to nakonec Humbert, kdo je Lolitou sveden. Zjišťuje také, že

nebyl její první muž, ale že dívka už získala určité sexuální zkušenosti na táboře s kamarádem. Humbert Lolitě oznamuje, že její matka je ve skutečnosti mrtvá. Dollores je hluboce zdrcena a začne si uvědomovat, že se na svém nevlastním otci stává závislou a proto bude muset hrát podle jeho pravidel.

„Netroufal jsem si nabídnout jí druhou dávku prášků a zároveň jsem se nevzdával naděje, že ta první může ještě její spánek prohloubit. Začal jsem se k ní sunout, připravený na jakékoliv zklamání, s vědomím, že bych měl raději počkat, avšak čekat nebylo v mých silách. Můj polštář voněl jejími vlasy.“

2. ČÁST

Druhá část popisuje společný život Humberta s Lolitou.

Humbert s Lolitou začne ze strachu ze zákonů cestovat autem napříč celou Amerikou z motelu do motelu. Lolitě přitom vyhrožuje, že pokusí-li se někomu něco říct, skončí v polepšovně. Po delší době si začne od Lolity sexuální služby vykupovat výměnou za různé sladkosti, peníze a podobně.

„Nápravné zařízení, polepšovna, domov pro mladistvé provinilce nebo některý ten podivuhodný dívčí útulek, kde se plete a háčkuje, zpívají se chvalozpěvy a v neděli se dlabou žluklé palačinky. Tam pěkně pomašíruješ, Lolitko – moje Lolita, tahle Lolita opustí svého Catulla a pěkně tam pošupe, tak jako všechny bezprizorné děti. Zkrátka, jestli to na nás dva praskne, budou tě analyzovat a internovat, ty můj mazlíčku, c'est tout.“

Po roce kočovného cestování se konečně usadí v jednom městě, kde Humbert koupí dům a Lolita začne znovu chodit do školy. Humbert se k Lolitě chová velmi přísně. Zakazuje jí kamarádit se s místními dětmi, především chlapci. Ze školy musí ihned domů. Obyvatelé města považují jeho chování pouze za projev lásky a chování milujícího otce, který je možná trošku staromódní. Když chce hrát Lolita ve školní divadelní hře, souhlasí nakonec Humbert jen výměnou za další sexuální služby. Netuší však, že autorem daného divadelního představení je Claire Quilty, který se účastnil i divadelních zkoušek a byl z Lolitina hereckého umění naprosto uchvácen. Těsně před premiérou školního představení se Lolita s Humbertem velmi pohádá a vyjádří touhu narychlo odjet z města.

„Hele,“ řekla, jak tak jela na kole vedle mě a jednou nohou drhla o temně se lesknoucí obrubník, „hele, k něčemu jsem se rozhodla. Chci přestoupit na jinou školu. Já tuhle školu nenávidím, fakticky, nenávidím to divadlo! Už se tam nikdy nevrátím. Pojedeme jinam. A hned. Chci zas někam hodně daleko. Jenomže tentokrát pojedem, kam budu chtít já, ano?“

Společně se vydávají na západ. Tentokrát má ale Humbert neustálý pocit, že jsou někým sledováni. Lolitu stále podezřívá z toho, že plánuje útěk a že je spolčená s jejich pronásledovatelem. Humbert se snaží zjistit totožnost muže, který je sleduje a opíše si poznávací značku jeho auta, kterou však Lolita následně zničí. Muž tajně navštěvuje Lolita a Humbert se stále více bojí. Jednoho dne, kdy jsou Humbert s Dolores ubytováni v horském městečku, Lolita onemocní a dostane se až do nemocnice. Když ji Humbert přijde navštívit, zjistí, že zmizela. Zdravotní sestra mu oznámí, že si pro ni přišel strýček a odvezl ji. Humbert je zdrcen. Ze začátku se snaží Lolitu najít, ale po neúspěšných pokusech svou snahu vzdává.

„Nějaký dobře slyšitelný hlas mi sdělil, že ano, všechno je v pořádku, moje dcera včera odjela, okolo druhé ji vyzvedl její strýc, pan Gustav, přijel se štěnětem kokršpaněla, na každého se

usmíval, měl černého Kadi Laka, hotově platil Dollyin účet a řekl jim, aby mi vzkázali, že si nemám dělat starosti a ať se držím v teple, jsou na dědečkově ranči, jak bylo domluveno.“

Humbert se usídlí v New Yorku a najde si novou partnerku Ritu. Roku 1952 se v Humbertově schránce objevuje dopis od Lolity, ve kterém ho prosí o peníze. Když za ní přijede, najde ji již jako sedmnáctiletou vdanou ženu, která je navíc těhotná. Dá jí peníze pod podmínkou, že mu řeknu jméno muže, který ji tenkrát unesl z nemocnice. Zjistil, že to byl Claire Quilty a že Lolitu unesl v naději, že z ní udělá hvězdu svých pornografických filmů. Tohle však dívka odmítla, proto ji nechal na ulici. Nakonec potkala svého manžela, který o její minulosti nic netušil, vdala se za něj a otěhotněla. Humbert se Lolitě omluví ze všechno, co jí kdy udělal a o jaké věci ji připravil a prosí ji, aby se k němu vrátila, že se o ni postará. Lolita však odmítne a Humbert se zhroutí. Rozzuřený Humbert nakonec najde Quiltyho a zastřelí ho. Zatkne ho policie.

„Samota mě ničila. Potřeboval jsem přátelství a péči. Mé srdce bylo hysterický, nespolehlivý orgán. A v tom okamžiku vstoupila na scénu Rita. Bylo jí dvakrát víc než Lolitě a o čtvrtinu méně než mně.“

Závěrem knihy se Humbert loučí s Lolitou a dodává, že tyhle paměti mohou být vydány až tehdy, kdy Lolita zemře. Tomu se tak stane roku 1952 při porodu. Humbert zemřel ve své cele na infarkt těsně po dokončení knihy.

Chrakteristika hlavních postav:

Humbert Humbert

francouzský literární vědec, kterého silně přitahují malá děvčátka
podivín
mlčenlivý
milující Lolitu
inteligentní
uzavřený
postupně ho ničí nenaplněná láska

Dolores

dvanáctiletá dívka
chytrá
drzá
vulgární
provokativní
citlivá
dokáže manipulovat s lidmi

Charlotte

matka Dolores a druhá žena Humberta
sobecká
žárlí na Dolores

Charakteristika prostředí:

Ze začátku se děj odehrává ve Francii v Paříži ve 40. letech. Později Nová Anglie, městečko Ramsdale. Druhá část románu se odehrává v různých motelech po celé Americe.

Jazykové prostředky:

Jazyk je spisovný, místy knižní

Místy se objevují vulgarismy a francouzské výrazy či celé věty

Autor často používá přesmyčky a dvojsmysly

Postmodernismus, 2. polovina 20. století***Postmodernismus:***

Postmoderna je evropský myšlenkový směr konce 20. století.

Postmoderní literaturou zpravidla označujeme literaturu, která je svým způsobem podmíněna dobou, ve které žijeme. Jedná se o to, že končí období vycházející z židovsko-křesťanské tradice, mění se životní styl, který směřuje k pluralismu názorů, a tím dochází k rozvoji filosofických myšlenek postmoderny. Převládá názor, že „umělecko-teoretické koncepty (krása, pravda, autentičnost, genialita, atd.) nejsou transhistoricky platné či transkulturně závazné.

To je ovlivněno i tím, že došlo k rozpadu socialistického impéria, ale také tím, že rozpadem koloniálního impéria došlo k prolnutí více kultur. Dalším určujícím prvkem jsou objevy v oblasti komunikačních technologiích, jejichž následkem se svět velmi zmenšil, což umožňuje hovořit o jakési světové společnosti.

To přineslo nové problémy, nový pohled na svět a na tyto vlivy je literatura nucena reagovat.

Svět je více komunikativní a divák (resp. čtenář) má větší volbu, výběr a i v jednotlivých dílech si hledá možnost výběru právě svého „úhlu pohledu“.

Další představitelé postmodernismu:

Umberto Eco

Václav Havel